

โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธ
ของผู้บริหารในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
A STRUCTURAL EQUATION MODEL OF MORAL AND ETHICAL
LEADERSHIP BASED ON BUDDHISM FOR ADMINISTRATORS
IN MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY

ณัฐชนธีรา ศรีภา*

สุวิทย์ ภาณุจारी**

วันรับ 16 / พฤษภาคม / 2565

ตรวจสอบ 25-30 / พฤษภาคม / 2565

ตอบรับ 20 / มิถุนายน / 2565

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและเปรียบเทียบระดับการแสดงออกภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธของผู้บริหารในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 2) ศึกษาและเปรียบเทียบระดับการแสดงออกในปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธของผู้บริหารในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 3) ตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรม

แบบพุทธของผู้บริหารในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และ 4) ศึกษาขนาดอิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธของผู้บริหารในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) กลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูล เป็นผู้บริหารคณาจารย์ และเจ้าหน้าที่ สังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จำนวน 434 รูป/คน ได้มาโดย

*ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

E-mail: natthanatheera@yahoo.com

**อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามชนิดมาตรวัดประเมินค่าระดับการแสดงออกภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธและปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีค่าความเชื่อมั่น 0.97 และ 0.98 ตามลำดับ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลเป็นสถิติเชิงพรรณนา และสถิติเชิงอ้างอิง โดยวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติและโปรแกรม LISREL

ผลการวิจัย พบว่า

1. ระดับการแสดงออกภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธของผู้บริหารในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยโดยภาพรวม พบว่า มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบจำแนกตามสถานภาพ

ของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้บริหารมีระดับการแสดงออกภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธไม่แตกต่างกัน ยกเว้นสถานภาพด้านช่วงอายุไม่เกิน 35 ปี กับ 46 ปีขึ้นไป พบว่า ผู้บริหารมีระดับการแสดงออกภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. ระดับการแสดงออกในปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธของผู้บริหารในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยภาพรวม พบว่า ผู้บริหารมีระดับการแสดงออกในปัจจัยเบญจธรรม อิทธิบาท และมยปัญญา อยู่ในระดับมาก เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบจำแนกตามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้บริหารมีระดับการแสดงออกในปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธไม่แตกต่างกัน ยกเว้นสถานภาพด้านช่วงอายุไม่เกิน 35 ปี กับ 46 ปีขึ้นไป พบว่า ผู้บริหารมีระดับการแสดงออกในปัจจัยเบญจธรรม อิทธิบาท และมยปัญญา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิง

คุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง ได้แก่ P-value of , / df, GFI, AGFI, CFI, SRMR, RMSEA, CN และ LSR ผ่านเกณฑ์ตามที่กำหนดทุกค่า

4. ปัจจัยเบญจธรรมมีค่าอิทธิพลรวมสูงสุดต่อภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธเท่ากับ 0.93 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าอิทธิพลทางตรงต่ออิทธิบาท เท่ากับ 0.98 และมีค่าอิทธิพลทางอ้อมผ่านอิทธิบาทไปยังภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธและมยปัญญาเท่ากับ 0.83 และ 0.94 ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 รองลงมา คือ ปัจจัยอิทธิบาทมีค่าอิทธิพลรวมต่อภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธ เท่ากับ 0.85 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าอิทธิพลทางตรงต่อมยปัญญาและภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธเท่ากับ 0.96 และ 0.81 ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนปัจจัยมยปัญญาไม่มีค่าอิทธิพลต่อภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธ ทั้งนี้ ปัจจัยเชิงสาเหตุทั้งสามตัวรวมกันอธิบายภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธได้ร้อยละ 0.96

คำสำคัญ: โมเดลสมการโครงสร้าง, ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธ, ผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study and compare the level of moral and ethical leadership based on Buddhism of administrators in Mahamakut Buddhist University, 2) to study and compare the level

of behaviors in factors influencing moral and ethical leadership based on Buddhism of the administrators in Mahamakut Buddhist University, 3) to examine the consistence of the developed structural equation model of moral and ethical leadership based on Buddhism of administrators in Mahamakut Buddhist University and the empirical data, and 4) to study the size of influence of casual factors affecting moral and ethical leadership based on Buddhism of administrators in Mahamakut Buddhist University. This research was used by the quantitative research method. The 434 samples used in the study were obtained by simple random sampling. The instrument used to collect data was the questionnaire with the rating scale of leadership and causal factors having reliability coefficient at 0.97 and 0.98 respectively. The statistics used for data analysis were descriptive and inferential statistic analyzing by SPSS and LISREL Programs.

The research results found that:

1. The mean of moral and ethical leadership based on Buddhism was in a high level. The comparison classified by the statuses of key informants showed the indifferent level of moral and ethical leadership based on Buddhism. However, the key informants with equal or under 35 and over 46 years old reflected that administrators showed the different levels of behaviors with statistical significance at

0.05.

2. The levels of behaviors in factors influencing the moral and ethical leadership based on Buddhism were as follows; Pañca-dhamma factor (five ennobling virtues) Iddhipāda factor (path of accomplishment) and Mayapaññā factor (wisdom that has a way to arise) found a mean value at a high level. The comparison classified by the statuses of key informants showed the indifference with statistical significance. However, the key informants with equal or under 35 and over 46 years old reflected that the administrators showed the different levels of behaviors in Pañca-dhamma factor, Iddhipāda factors and Mayapaññā factors with statistical significance at 0.05.

3. The developed Structural Equation Model of Moral and Ethical Leadership Based on Buddhism was congruent with empirical data as specified criteria of fit indices as follows: P-value of, /df, GFI, AGFI, CFI, SRMR, RMSEA, CN and LSR.

4. Pañca-dhamma factor showed the highest level of total influence on the moral and ethical leadership based on Buddhism at 0.93 with statistical significance at 0.01. The Pañca-dhamma factor showed the direct influence on Iddhipāda at 0.98, and showed indirect influence via Iddhipāda to the moral and ethical leadership based on Buddhism and Mayapaññā at 0.83 and 0.94 respectively with statistical significance at 0.01. The second order, Iddhipāda factor

showed the level of total influence on moral and ethical leadership based on Buddhism at 0.85 with statistical significance at 0.01. The Iddhipāda factor showed the direct influence on Mayapaññā and moral and ethical leadership based on Buddhism at 0.96 and 0.81 respectively with statistical significance at 0.01. As for Mayapaññā factor showed no influence on the moral and ethical leadership based on Buddhism. All of 3 causal factors jointly explained the moral and ethical leadership based on Buddhism for 96 %.

Keywords : A Structural Equation Model, Moral and Ethical Leadership Based on Buddhism, Mahamakut Buddhist University Administrators.

บทนำ

ปัจจุบันเป็นยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างรวดเร็ว ประเทศไทยรวมทั้งประเทศอื่น ๆ ทั่วโลก ได้ก้าวเข้าสู่กระแสน้ำของการเปลี่ยนแปลงที่เรียกว่า สังคมฐานความรู้ (Knowledge-based society) และเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-based economy) จึงต้องอาศัยความรู้หรือการเรียนรู้และพลังสมองของคนในชาตินั้น ๆ เพื่อการขับเคลื่อนทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมบนพื้นฐานของความรู้ที่ทั่วถึงกัน ผู้บริหารและผู้นำในองค์กรทุกวิชาชีพ จำเป็นต้องปรับตัวอย่างมาก ต้องเป็นทั้งผู้บริหารและผู้นำองค์กรในท่ามกลางกระแสคลื่นโลกาภิวัตน์อันเชี่ยวกราก จึงจะสามารถนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จและ

ความเจริญก้าวหน้าได้ การบริหารการศึกษาจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแนวทางในการดำเนินการจึงจะทำให้การศึกษابรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ และเนื่องจากวิชาชีพทางการศึกษาเป็นวิชาชีพชั้นสูง ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษาจะต้องเป็นผู้บริหารมืออาชีพ มีคุณธรรมจริยธรรม และนำพาองค์กรโดยใช้ข้อมูลจากการวิจัยประกอบการตัดสินใจ รวมทั้งใช้นวัตกรรมทางการบริหารเป็นเครื่องมือในการบริหารที่มีประสิทธิภาพ จึงจะทำให้บรรลุความสำเร็จได้

สภาพการบริหารการศึกษาในปัจจุบัน ได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดและทฤษฎีทางด้านการบริหารของโลกตะวันตกมาก จนทำให้เรามักจะละเลยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาปรับใช้กับการบริหารและ/หรือการนำองค์กรภายใต้บริบทที่เป็นอยู่อย่างแท้จริง ซึ่งโดยความเป็นจริงแล้ว หากได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับหลักการบริหารตน หลักการบริหารคน และหลักการบริหารงาน ซึ่งถือเป็นหลักปฏิบัติที่สำคัญภายในองค์กรและเป็นหลักบริหารที่เป็นมรดกอมตะ ทนสมัย (อกาลิก) และล้ำค่ามาปรับใช้กับการบริหารและ/หรือการนำองค์กรโดยผสมผสานไปกับแนวคิดและทฤษฎีทางการบริหารของโลกตะวันตก น่าจะช่วยเติมเต็มทางการบริหารการศึกษาให้มีความเหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยมากกว่าการนำแนวคิดและทฤษฎีทางการบริหารของโลกตะวันตกมาใช้แต่เพียงอย่างเดียว (สุวิทย์ ภาณุจारी, 2562)

ในการบริหารสถาบันการศึกษาหรือสถานศึกษาและการบริหารการศึกษา ผู้บริหารและ/หรือผู้นำ จะต้องมีความเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมขั้นพื้นฐานที่ผู้ตามยอมรับ คุณธรรมจริยธรรมขั้นพื้นฐานของผู้ผู้นำที่ผู้ตามส่วนใหญ่หรือทั้งหมดให้การยอมรับเหมือนกัน เช่น การยึดถือความถูกต้องและ

ประโยชน์สุขของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง การคุ้มครองสวัสดิภาพ การปราบทุจริต การกระจายความเท่าเทียมทางเศรษฐกิจ การเปิดกว้างรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างหลากหลาย การไม่ปล่อยปละละเลยอันจะทำให้เกิดวิกฤตคุณธรรมจริยธรรมผู้นำ ฯลฯ ดังนั้น เรื่องคุณธรรมจริยธรรม ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในการประพฤติปฏิบัติสำหรับผู้บริหารและ/หรือผู้นำในสถาบันการศึกษาหรือสถานศึกษา

ในทางพระพุทธศาสนา ได้มีการกล่าวเชิงเปรียบเทียบเกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติของผู้นำที่มีอิทธิพลต่อผู้ตามว่า ผู้นำมีความสำคัญต่อผู้ตามเป็นอย่างมาก ถ้าผู้นำดีและนำผู้ตามไปในทิศทางที่ตรงหรือถูกต้อง จะทำให้ผู้ตามประพฤติปฏิบัติไปในทางที่ตรงหรือถูกต้องด้วย แต่ตรงกันข้าม ถ้าผู้นำไม่ดีและนำผู้ตามไปในทิศทางที่คดหรือไม่ถูกต้อง ก็จะทำให้ผู้ตามประพฤติปฏิบัติไปในทางที่คดหรือไม่ถูกต้องด้วย (ขุ.ชา. 27/634-637/151) ดังนั้น ผู้นำที่นำผู้ตามไปในทิศทางที่ถูกต้อง จึงมีความสำคัญ เพราะจะส่งผลต่อผู้ตามที่จะไม่ประพฤติปฏิบัติที่ผิดทางหรือออกนอกกลุ่มนอกทาง นอกกฎหมาย นอกกรอบแห่งระเบียบวินัย

สำหรับการบริหารจัดการในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งผู้บริหารเป็นบุคคลสำคัญในการกำหนดบทบาทของคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ในการปฏิรูปการศึกษาตามมาตรา 75 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ผู้บริหารควรมีภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธ โดยผู้บริหารควรมีภาวะผู้นำที่ดี มีการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการให้เกิดประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของผู้รับบริการได้อย่างแท้จริง แต่จากการศึกษาสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน พบว่า ผลการบริหารจัดการในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยใน

ด้านที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรมยังมีช่องว่างที่เป็นปัญหา ซึ่งอาจพิจารณาได้จากผลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 (ประกาศสำนักงานป.ป.ช., 2560)

จากสภาพของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ได้ส่งผลกระทบต่อมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในด้านต่าง ๆ อย่างชัดเจน เช่น ศรัทธาที่ประชาชนมีต่อมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ศรัทธาในตัวของผู้บริหาร ความโปร่งใสในการบริหารจัดการหรือคุณภาพของนักศึกษา ฯลฯ โดยไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ซึ่งหากปล่อยไว้โดยไม่ทำวิจัยและนำผลการวิจัยมาใช้แก้ปัญหา หรือไม่พยายามหาแนวทางแก้ปัญหาก็อาจจะเพิ่มความรุนแรงและแผ่ขยายออกไปอีกได้ ผู้วิจัยในฐานะเป็นบุคลากรในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จึงสนใจทำวิจัยเรื่องนี้ คือ โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมจริยธรรมแบบพุทธของผู้บริหารในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาหรือนำไปใช้ในการวางแผนและกำหนดนโยบายหรือแนวทางเกี่ยวกับการนำของผู้บริหารในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบระดับการแสดงออกภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธของผู้บริหารในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
2. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบระดับการแสดงออกในปัจจุบันที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธของผู้บริหารในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
3. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดล

สมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธของผู้บริหารในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์

4. เพื่อศึกษาขนาดอิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธของผู้บริหารในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธของผู้บริหารในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” ครั้งนี้มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. กำหนดขั้นตอนการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การศึกษาและเปรียบเทียบระดับการแสดงออกภาวะผู้นำเชิงคุณธรรม

จริยธรรมแบบพุทธ 2) การศึกษาและเปรียบเทียบระดับการแสดงออกในปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธ 3) การตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธ และ 4) การศึกษาขนาดอิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธ

2. ออกแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยเป็นแบบการวิจัยที่ไม่ใช่การทดลอง เป็นแบบกลุ่มเดียวศึกษาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตามสภาพความเป็นจริง (The one-shot, non-experimental case study design) โดยที่ผู้วิจัยไม่ได้จัดกระทำหรือสร้างสถานการณ์ตามเงื่อนไขที่ต้องการใด ๆ ซึ่งสามารถแสดงเป็นแผนผัง (Diagram) ดังนี้

เมื่อ R	หมายถึง	กลุ่มตัวอย่างที่สุ่มได้จากประชากร
X	หมายถึง	ตัวแปรที่ศึกษา
O	หมายถึง	ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาตัวแปรแต่ละตัว

3. กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ส่วนงานต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2561 ประกอบด้วย ส่วนกลางหนึ่งส่วนงาน วิทยาเขตเจ็ดส่วนงาน และวิทยาลัยสามส่วนงาน รวมเป็น 11 ส่วนงาน โดยกลุ่มผู้บริหาร กลุ่มอาจารย์ และกลุ่มเจ้าหน้าที่ เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) จำนวน 440 คน

4. สร้างเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ สอบถามระดับพฤติกรรมหรือการแสดงออกภาวะผู้นำเชิง

คุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธใน 3 ตัวบ่งชี้ มีลักษณะเป็นแบบมาตรวัดประเมินค่า (Rating scale) เป็นเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้ว มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ซึ่งผ่านเกณฑ์ 0.50 ขึ้นไป (สมชาย วรภิเษมสกุล, 2554) มีค่าอำนาจจำแนกภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธระหว่าง 0.36- 0.87 และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธ ระหว่าง 0.60-0.92 ซึ่งผ่านเกณฑ์ 0.20 ขึ้นไป (บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์, 2545; วรณิ แกมเกตุ, 2551)

นอกจากนี้ เครื่องมือมีค่าความเชื่อมั่นของภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธของผู้บริหาร เท่ากับ 0.97 และค่าความเชื่อมั่นของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธของผู้บริหาร เท่ากับ 0.98 ซึ่งผ่านเกณฑ์ 0.70 ขึ้นไป (Nunnally, 1978; สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2550)

5. เก็บรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูลหลักทางไปรษณีย์และเก็บด้วยตนเอง

6. วิเคราะห์ข้อมูลโดยจำแนกข้อมูลออกเป็นข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพในกรณีข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ การแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (กำหนดเกณฑ์การแปลความค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตามแนวคิดของ Best, 1986) ใช้สถิติอ้างอิง ได้แก่ การทดสอบค่าทีแบบอิสระ (t-test independent) การทดสอบค่าเอฟ (F-test) การวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's product moment coefficient) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory factor analysis) และก่อนการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับหนึ่ง มีการตรวจหาความเหมาะสมของตัวแปรสังเกตได้ในแต่ละโมเดลการวัดของแต่ละตัวบ่งชี้ ได้แก่ ตรวจค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Hair et al., 2006, pp. 114) ค่าสถิติ KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measurers of Sampling Adequacy) (Hair et al., 2006, pp. 114-115) และค่าสถิติของ Bartlett's Test ซึ่งแสดงว่าตัวแปรต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กัน (Tobias & Carlson, 2010) และการวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพล (Path analysis) ส่วนในกรณีที่ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้หลักการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

สรุปผลการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง “โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธของผู้บริหารในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” ครั้งนี้ พบว่า

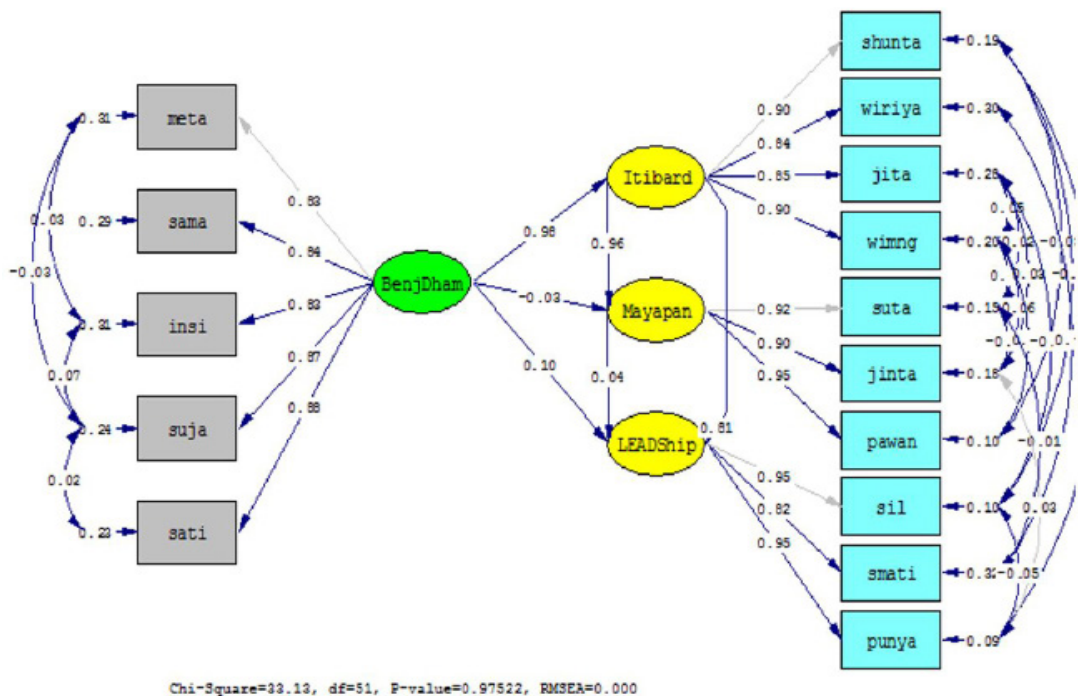
1. ระดับการแสดงออกภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธของผู้บริหารในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยภาพรวมพบว่า มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบจำแนกตามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้บริหารมีระดับการแสดงออกภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธไม่แตกต่างกัน ยกเว้นสถานภาพด้านช่วงอายุไม่เกิน 35 ปี กับ 46 ปีขึ้นไป พบว่า ผู้บริหารมีระดับการแสดงออกภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. ระดับการแสดงออกในปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธของผู้บริหารในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยภาพรวม พบว่า ผู้บริหารมีระดับการแสดงออกในปัจจัยเบญจธรรม อิทธิบาท และมยปัญญา อยู่ในระดับมาก เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบจำแนกตามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้บริหารมีระดับการแสดงออกในปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธไม่แตกต่างกัน ยกเว้นสถานภาพด้านช่วงอายุไม่เกิน 35 ปี กับ 46 ปีขึ้นไป พบว่า ผู้บริหารมีระดับการแสดงออกในปัจจัยเบญจธรรม อิทธิบาท และมยปัญญา แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธของผู้บริหารในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยตามสมมติฐานที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งพิจารณาได้จากค่าดัชนีความสอดคล้อง ได้แก่ ค่าไค-

สแควร์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2 = 33.13$, $df = 51$, $p = 0.98$) ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) เท่ากับ 0.99 มีค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.98 มีดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ 1.00 มีค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SRMR) เท่ากับ 0.01 มีค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) เท่ากับ 0.00 มีค่าขนาดตัวอย่างวิกฤติ (CN) เท่ากับ 1025.50 และมีค่าสูงสุดของเศษเหลือในรูปคะแนน

มาตรฐาน (LSR) เท่ากับ 1.98 ซึ่งทุกค่ามีค่าเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด (Joreskog & Sorbom, 1993; Diamantopoulos and Siguaw, 2000; Bollen, 1989; Kaplan, 2000; นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542) แสดงว่า โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธของผู้บริหารเชิงสมมติฐานที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ตามเงื่อนไข และระดับการยอมรับ แสดงดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธของผู้บริหารในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัยที่มา. ณัฐธนา อีรา ศรีภา (2563)

4. ผลการศึกษานำหน้านักอภิปุทธของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธของผู้บริหารในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพล 2 ปัจจัย ได้แก่

ปัจจัยเบญจธรรม และปัจจัยอิทธิบาท มีอิทธิพลต่อตัวแปรแฝงภายใน 3 ตัวแปร คือ ตัวแปรแฝงภายในด้านภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธ ตัวแปรแฝงภายในด้านอิทธิบาท และตัวแปรแฝงภายในด้านมยปัญญา ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 1 นำหน้านักอภิปุทธทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมต่อภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธของผู้บริหาร

ปัจจัยที่มี อิทธิพล		ตัวแปรแฝงภายใน								
		ITIBD			MAPAN			LDSHP		
		DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE
BNJDH	λ	0.98	-	0.98	-0.03	0.94	0.91	0.10	0.83	0.93
	SE	0.05	-	0.05	0.21	0.21	0.05	0.21	0.21	0.05
	t	22.94**	-	22.94**	-0.17	5.33**	21.56**	0.60	4.75**	23.29**
ITIBD	λ				0.96	-	0.96	0.81	0.04	0.85
	SE				0.18	-	0.18	0.22	0.08	0.18
	t				5.42**	-	5.42**	3.75**	0.45	4.77**
MAPAN	λ							0.04	-	0.04
	SE							0.09	-	0.09
	t							0.44	-	0.44
อิทธิพล	R^2	0.96			0.88			0.96		

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ที่มา. ณัฐชนนธีรา ศรีภา (2563)

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพล 2 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยเบญจธรรม และปัจจัยอิทธิบาท มีอิทธิพลต่อตัวแปรแฝงภายใน 3 ตัวแปร คือ ตัวแปรแฝงภายในด้านภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธ ตัวแปรแฝงภายในด้านอิทธิบาท และตัวแปรแฝงภายในด้านมยปัญญา โดยมีรายละเอียดดังนี้

ปัจจัยเบญจธรรมมีค่าอิทธิพลรวมสูงสุดต่อภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธ เท่ากับ 0.93 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าอิทธิพลทางตรงต่ออิทธิบาท เท่ากับ 0.98 และมีค่าอิทธิพลทางอ้อมผ่านอิทธิบาทไปยังภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธและมยปัญญา เท่ากับ 0.83 และ 0.94 ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 รองลงมา คือ ปัจจัยอิทธิบาทมีค่าอิทธิพลรวมต่อภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธ เท่ากับ 0.85 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าอิทธิพลทางตรงต่อมยปัญญาและภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธเท่ากับ

0.96 และ 0.81 ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนปัจจัยมยปัญญาไม่มีค่าอิทธิพลต่อภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธ ทั้งนี้ ปัจจัยเชิงสาเหตุทั้งสามตัวร่วมกันอธิบายภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธ ได้ร้อยละ 0.96 เมื่อพิจารณาโดยให้ความสำคัญกับปัจจัยที่มีค่าอิทธิพลทางตรงต่อตัวแปรแฝงภายในด้านภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธ พบว่า ปัจจัยอิทธิบาทมีค่าอิทธิพลทางตรงต่อตัวแปรแฝงภายในด้านภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธ สูงสุด เท่ากับ 0.81 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 รองลงมา คือ ปัจจัยเบญจธรรมมีค่าอิทธิพลทางอ้อมผ่านอิทธิบาทไปยังตัวแปรแฝงภายในด้านภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธ เท่ากับ 0.83 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยปัจจัยอิทธิบาทและปัจจัยเบญจธรรมสามารถอธิบายตัวแปรแฝงภายในด้านภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธ ได้ร้อยละ 96

เมื่อพิจารณาโดยให้ความสำคัญกับปัจจัยที่มีค่าอิทธิพลทางตรงต่อตัวแปรแฝงภายในด้านอิทธิบาท พบว่า ปัจจัยเบญจธรรมมีค่าอิทธิพลทางตรง

ต่อตัวแปรแฝงภายในด้านอิทธิบาท เท่ากับ 0.98 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยปัจจัยเบญจธรรมสามารถอธิบายตัวแปรแฝงภายในด้านอิทธิบาท ได้ร้อยละ 96

และเมื่อพิจารณาโดยให้ความสำคัญกับปัจจัยที่มีค่าอิทธิพลทางตรงต่อตัวแปรแฝงภายในด้านมยปัญญา พบว่า ปัจจัยอิทธิบาทมีค่าอิทธิพลทางตรงต่อตัวแปรแฝงภายในด้านมยปัญญา เท่ากับ 0.96 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 รองลงมา คือ ปัจจัยเบญจธรรมมีค่าอิทธิพลทางอ้อมผ่านอิทธิบาทไปยังตัวแปรแฝงภายในด้านมยปัญญา เท่ากับ 0.94 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยปัจจัยอิทธิบาทและปัจจัยเบญจธรรมสามารถอธิบายตัวแปรแฝงภายในด้านมยปัญญา ได้ร้อยละ 88

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยดังกล่าว มีข้อเสนอแนะหลัก 2 ประการ คือ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่ควรศึกษาวิจัยต่อไปในอนาคตดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

1.ควรมีนโยบายในการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้บริหารในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยได้มีการพัฒนาเรื่องการปฏิบัติสมาธิให้มากขึ้น เพราะเป็นองค์ประกอบสำคัญในตัวแปรภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธ

2. ควรส่งเสริมพัฒนาผู้บริหารในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยให้มีการแสดงออกในปัจจัยเบญจธรรม ตัวบ่งชี้ที่ 2 คือ สัมมาอาชีวะ ปัจจัย อิทธิบาท ตัวบ่งชี้ที่ 1 คือ ฉันทสมาธิ และปัจจัยมยปัญญา ตัวบ่งชี้ที่ 2 คือ จินตา

มากขึ้น เพราะเป็นปัจจัยที่จะมีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธโดยตรง

3.ควรมีการกำหนดนโยบายให้ผู้บริหารพัฒนาตนในเรื่องการประพฤติปฏิบัติด้านปัจจัยอิทธิบาทให้มากยิ่งขึ้นเพื่อการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้บริหารในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยได้มีการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธและพัฒนาวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.ควรมีนโยบายในการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้บริหารในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยได้มีการพัฒนาตนในเรื่องการประพฤติปฏิบัติด้านเบญจธรรมให้มากยิ่งขึ้น เพราะปัจจัยเบญจธรรมมีอิทธิพลทางตรงสูงสุดต่อตัวแปรแฝงภายในด้านอิทธิบาท และอิทธิบาทเองก็มีอิทธิพลสูงสุดต่อภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธ

5. ควรนำตัวแปรดังกล่าวไปใช้เป็นแนวทางและข้อมูลพื้นฐานเพื่อประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษา โดยสนับสนุนให้ผู้บริหารในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยได้เรียนรู้และพัฒนาทักษะภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธภายในตนเองให้อยู่ในระดับที่สูงยิ่งขึ้น

6.ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาผู้บริหารในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยให้มีการปฏิบัติเรื่องอิทธิบาทซึ่งประกอบด้วยฉันทสมาธิ วิริยสมาธิ จิตตสมาธิ และวิมังสาสมาธิ เพราะอิทธิบาทเป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้เกิดมยปัญญา

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อประโยชน์ทางวิชาการและทางการบริหารที่ได้้องค์ความรู้และข้อยืนยันที่กว้างขวางชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงเสนอแนะ ดังนี้

1.ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพด้านปัจจัยที่

มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธ โดยกำหนดตัวแปรย่อย 3 ตัว ได้แก่ สัมมาอาชีวะ ฉันทสมาธิ และจินตนาเนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า ตัวแปรย่อย 3 ตัว ดังกล่าว มีค่าอิทธิพลสูงสุดต่อภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธ ดังนั้น หากมีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้านปัจจัยอิทธิบาทจะมีประโยชน์ในการอธิบายภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธของผู้บริหารได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2. ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธ ของผู้บริหารในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจเฉพาะตัวแปรที่เป็นพฤติกรรมการแสดงออกของผู้บริหารในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในเรื่องของภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธของผู้บริหาร และพบว่า ปัจจัยอิทธิบาทมีอิทธิพลทางตรงสูงสุดต่อภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธ ดังนั้น หากมีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้านปัจจัยอิทธิบาทจะมีประโยชน์ในการอธิบายภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธของผู้บริหารได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

3. ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพด้านปัจจัยเบญจธรรมเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาอิทธิบาทเนื่องจากผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยเบญจธรรมมีอิทธิพลทางตรงสูงสุดต่อตัวแปรแฝงภายในด้านอิทธิบาท ดังนั้น หากมีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้านปัจจัยเบญจธรรมจะมีประโยชน์ในการอธิบายปัจจัยอิทธิบาทซึ่งเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงสูงสุดต่อภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธของผู้บริหารได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

4. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธ และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธ

ของผู้บริหารในมหาวิทยาลัยของเอกชน หรือมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ที่มีชื่อมหาวิทยาลัยทางพระพุทธศาสนา

5. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธของหน่วยงานอื่นที่ไม่ใช่สถาบันทางการศึกษา โดยอาจปรับเปลี่ยนตัวแปรปัจจัยเชิงสาเหตุให้เหมาะสมกับบริบทของหน่วยงานนั้น ๆ

6. ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบโมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธของผู้บริหารมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชน เพื่อจะได้ทราบถึงปัจจัยในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธของผู้บริหารมหาวิทยาลัยที่มีความเหมือนและความแตกต่าง อันจะเป็นแนวทางในการพัฒนาได้อย่างถูกต้องเหมาะสมต่อไป

7. ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research) โดยอาจนำเอาผลการวิจัยนี้เป็นแนวทาง เช่น การพัฒนาในปัจจัยที่พบว่า ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธของผู้บริหาร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

8. ควรมีการศึกษาโมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธของผู้บริหารมหาวิทยาลัยในลักษณะวิเคราะห์ทุกกลุ่ม ซึ่งน่าจะชี้ให้เห็นความแตกต่างหรือลักษณะเฉพาะตามบริบทต่าง ๆ ที่ชัดเจนยิ่งขึ้น เนื่องจากโมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ครั้งนี้เป็นการศึกษาลักษณะความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและระบบโครงสร้างความสัมพันธ์ของกลุ่มตัวแปร โดยใช้หลักการวิเคราะห์โมเดลลิสเรลแบบคงที่สำหรับกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียวเป็นภาพรวมของผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหา มกุฏราชวิทยาลัย ข้อค้นพบที่ได้

จากการวิจัยจึงมีรูปแบบเหมือนกัน โดยไม่ได้คำนึงถึงความแตกต่างบริบทมหาวิทยาลัย

บรรณานุกรม

- บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. (2545). การประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แนวคิดและวิธีการ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บริษัท วัฒนาพานิช จำกัด.
- ณัฐธนธีรา ศรีภา. (2563). โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธของผู้บริหาร ในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. คุษุณินพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- นงลักษณ์ วีรัชชัย. (2542). โมเดลลิสม์: สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มูลนิธิมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2538). พระไตรปิฎกบาลี ฉบับสยามรัฐ เล่ม 27 กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหา มกุฏราชวิทยาลัย.
- วรรณิ แกมเกตุ. (2551). วิธีวิทยาการวิจัยทางสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมชาย วรภิเกษมสกุล. (2554). ระเบียบวิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. อุดรธานี: อักษรศิลป์การพิมพ์.
- สำนักงาน ป.ป.ช. (2560). ประกาศสำนักงาน ป.ป.ช. สืบค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2561, จาก [https:// www. nacc.go.th/departments/departmentsin/center](https://www.nacc.go.th/departments/departmentsin/center).
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2550). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้น ส่วนจำกัด สามลดา.
- สุวิทย์ ภาณุจारी. (2562). การวิจัยทางการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: Jprint.
- Best, John W. (1986). **Research in Education**. 5th ed. New Jersey: Prentice Hall, Inc.
- Bollen, K.A. (1989). **Structural Equations with Latent Variables**. John Wiley and Sons, Inc., New York.
- Diamantopoulos, Adamantios & Siguaw, Judy A. (2000). **Introducing LISREL: A Guide for the Uninitiated**. London: Sage.
- Hair, J. F. Jr. Black, W. C., Babin, B. J. Anderson, R. E. and Tatham, R. L. (2006). **Multivariate data analysis**. 6th ed. New Jersey: Prentice Hall.
- Jöreskog, K.G. & Sörbom, D. (1993). **LISREL 8: Structural equation modeling with the SIMPLIS command language**. Chicago, IL, US: Scientific Software International; Hillsdale, NJ, US: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Kaplan, D. (2000). **Structural equation modeling: Foundations and extensions**. Thousand

Oaks, CA: Sage.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities.

Educational and Psychological Measurement, 30(3), pp. 607-610.

Nunnally, J. C. (1978). **Psychometric Theory**. 2nd ed. New York: McGraw-Hill.

